

KROSTA (193) *sb f*

o oraz a jasne.

sg N krosta (10). $\diamond$ *I* krostą (1). $\diamond$ *pl N* krosty (24). $\diamond$ *G* króst (39); -óst (3), -(o)st (36). $\diamond$ *D* krostām (7), krostóm (2); -ām *FalZioł* (3), *SienLek* (3); -ām : -óm *Oczko* (1 : 2); ~ -ām (4), -(a)m (3). $\diamond$ *A* krosty (105). $\diamond$ *I* krostami (5). $\diamond$ *L* krostâch (2); -âch (1), -(a)ch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Wyprysk skórny, też wewnętrzny; choroba objawiająca się wypryskami jak ospa, świerzb itp.; papula, pustula Mącz, Cn; ficus, phluctena, pusula Mącz; epinectis, tumens Cn [w tym: pl (182)] (193) : Też fok Czelidoniowy łtrochą fiarki kiedy pomażefz łkorę thym/ krofty y infze łzkaradołci zgładza/ á tak dobry ieft na łwierzb. *FalZioł* I 30c; Takieź krofty v dzieci ktore bywaią w łciech na podniebieniu tym namazuy. *FalZioł* III 20d; Swieży mocż pfi/ krofty kaźde goij *FalZioł* IV 6d, ‡2c, ‡4d, ‡‡d, ‡‡2b, ‡‡2d (42); *RejWiz* 15v; Ficus pro morbo, Krosty nieyákie ktore połpolicie ná brodzie/ ná głowie/ y ná ynłzich miełcâch gdzie włofy łą około zádku rołtą/ węgry podobno yáko niektórzi zową. *Mącz* 125d; Mentigo, genus morbi, Krofty/ Párchy ná podgárlđkách [!] y wárgách owczych. *Mącz* 217a; Pustula, Kroftá. Pustulae, Ospice. in plurali. *Mącz* 332d, 125d, 276c, 287a, 298b; Czárnuchá z octem wierciána/ łłuży ná włzelákie liczne krofty/ zgania trąd/ węgry y lifzáie. *SienLek* 79v; Ná włzeláki świerzb: weźmi šíarki y hálunu/ [...] á tym krofty ná noc pomázuy. *SienLek* 134; Są téz ofobliwe krofty ktorym łlotki łtrup rzekáią *SienLek* 135, 20v, 23 [2 r.], 30, 35v [2 r.] (15); *RejZwierc* 24; *Oczko* 24v, 25v, 27v, 34, 38; Petigo – Krofti iedna zdruġiei łie mnozacę. *Calep* 795b.

krosta czego [= na czym] (8): ieft dobra ta rzecz [sok babczany] na krofty warg y na zagniłoci ych *FalZioł* I 14c, I 25b, III 37c, V 87v. *Cf* »krosty wnątrz«.

krosta na czym (11): Ta vodka ieft łpądzaiąca krofty na twarzy y na oczach. *FalZioł* II 16a, ‡4a, I 27c, 46c, 59a, III 31b (7); *SienLek* 35, 35v, 68, S2v.

krosta po czym (1): Wthey ofobie/ oprócz więdnienia bywaią y krofty po włyżytkim cíele *SienLek* 91v.

krosta w czym (7): Mozg Kozi z miodem krofthy w żywocie vzdrawia *FalZioł* IV 5d, I 151d, V 39v; *GlabGad* C8; Gorącość moczu długo miełzkaiąc: krofty w Pęchyrzu y w łonie známienuie. *SienLek* 20v, 119v [2 r.].

W połączeniach szeregowych (16): [Ta wódka] Wefnie łtrałziłwie widzenia: oddala, Ofypanie kroft/ Lifzaie/ łwierzb/ Francze/ To włyythko goij *FalZioł* II 12d; Wodka barzo pozyteczna ludziem łwierzb na łobie maiącym/ y iákie kolwiek Krofty, Lifzaie, Y infze zálkornie choroby. *FalZioł* II 18d; Oley łkoczka więczłzłego ofipanie na cíele/ y wrzodi mokre na głowie/ y krofty zaufzne/ y łzkaradołci na cíele: leczy. *FalZioł* I 62d, I 71d, 122d, II 9b, V 39v; *Mącz* 214b; rzecz tłúłta/ á kroftóm/ łwiérzbóm/ párchóm/ guzóm/ y infzém zwierzchownym rzeczam bárzo pozyteczná *Oczko* 17v, 13v, 14v [4 r.], 39v, [40].

W porównaniu (1): Muchomorká/ ieft Bdlá wyłoka á podczas okrágłá/ czérwona iákoby koral/ białymi płtroćinâmi okrágłymi iákoby brodawkámi álbo kroftâmi ofádzona *SienLek* Y.

Wyrażenia: »krosty białe« = *pustulae Mącz* [szyk 3 : 3] (6): namazny krofti białe na twarzy *FalZioł* I 59a, ‡4a, I 53c; *Mącz* 332d. *Cf* »trąd albo białe krosty«.

»krosty ciekące, zropione« (1 : 1): Skora pfiá około ręki obwiniona/ krofty ciekące vleczá *FalZioł* IV 6d; *Oczko* 14v.

»krosta czarna« = *pustula nigra* Cn (2): Kiedy ná kthorym pálcu vczyni fye kroftá czarna/ iáko Wicze ziórno/ boláca: vmrze we dwu dniu. *SienLek* 23, 23.

»krosta czerwona« [szyk 7 : 6] (13): *FalZioł* ‡4a, I 43b, 120b, 120c, 150a, III 3v; Kiedy páznogócie v pálcow będą bláde/ álbo śmláde/ á ná cíele kroftá czerwona: vmrze do czwartego dnia. *SienLek* 23. Cf »trąd albo krosty czerwone«.

»krosta nadęta« (1): Pustula, geife [...] Ein blotter Kroftá nádęta. *Murm* 70.

»pryszczące krosty, pryszczyste« (1 : 1): Pryszczące krofty *SienLek* S4v, 49.

»krosty smrodliwe« (2): Też fok Szawiny z miodem zmieřzany/ wyřzufza nieczyřćtořci zagniłe z ran y s kroft řmrodliwych ktore pfuią ciało zdrowe gryząc ie á iedząc. *FalZioł* I 130a, ‡3b.

»krosty suche« (2): Kiedy kto ma řwierzb na cíele Albo innych kroft ták wiele/ Bąđ řuche álbo pryřczywe Tym lekárřtwem pogořfz ie *SienLek* 49; Daymy tedy tych wod owym nabárřię/ co máią řkórę po wierřchu plugáwą/ bąđ to będą řtrupy/ párchy/ otręby/ (porriginem zowiém) řupięze/ krofty řuchę/ álbo zropióné *Oczko* 14v.

»krosty řwierzbíące« = *psora, seabies* Cn (6): Krořthy grube á řwierzbíące goij. *FalZioł* ‡3b, I 91b, 99d, 123a, 146c, III 13c.

»krosty wnąřtrz« (4): dafz řie napić temu kthoby miał krofty wnąřtrz/ yteż kto krwią pluie/ ieřť ofobliwe lekarřtwo *FalZioł* I 151d, ‡‡3c, *3, I 44a.

Zestawienia: »dziecinne krosty« = *prawdopodobnie oспа wietrzna* (1): Vari etiam seu Varioli, Dziecinne krofty/ ořpice. *Mącz* 475d.

»złe krosty« = *choroba weneryczna; mala scabies* *Mącz* [szyk 20 : 7] (27): Morbus gallicus. Die kranckheit der frantzosen. Nyemoc řlych kroft/ álbo řránczozy. *Murm* 70; Też woda w ktorey by wrzáło korzenie Czelidoniowe/ włožiwfzy wnię miodu á tym vřta řobie płokać/ wyřufza krofty złe w vřćiech y goij/ á nawięczye boląććze kancer barzo řie przeciwi. *FalZioł* I 30c; Oleiek tych orzechow ieřť wilki/ wrzodi roziadaiące ciało y krofty złe goij/ y też řiftuły w oczách y w zadku *FalZioł* III 21a; Na rany ktore przychodzą z złych kroft/ iako Z francze. *FalZioł* V 74v, ‡4e, ‡‡2c, *2, I 13a, 24b, 35d (21); *Mącz* 189b; ZŁé krofty léczy popiół z řářiczkí vpalony *SienLek* 129v, 129v [2 r.], 130.

Szeregi: »brodawki albo krosty« (1): *SienLek* Y cf W porównaniu.

»(złe) krosty, (albo, i) francozy (a. france)« (4): *Murm* 70; Ná złe krofty/ álbo řránce leczenie. *SienLek* 129v marg, 130 [2 r.].

»krosta (i) ořpica (a. ořpice wodne)« (3): Theż Sok thych tho Malin ieřť dobry na kroftí cżyřwone y na ořpicze gdy tym namażefz. *FalZioł* I 120c; *Mącz* 475d; *Calep* [878]a.

»rany albo (i) krosty« [szyk 3 : 1] (4): Tu mafz lekarřřtwá na rany męřkiego taiemnego członku/ Ktore rany albo krofty: pořácinie zową Herma. *FalZioł* V 87v, V87v [2 r.]; Čzemu řlina cżyłowięczá na tćzo goi krofty y rany malé. *GlabGad* C5v.

»rozpadliny albo (i) krosty« (4): řok tego pfiego ięzyku z ocztem zmieřzany/ goij rořpadliny y krofty vřť y warg, j inřze rany řzkodliwe *FalZioł* I 25b, *3, I 44a, 102c.

»krosty, (i, albo, a, to jest) świerz b« = *mala scabies Mqcz*; *scabies Calep* [szyk 10 : 9] (19): tym oleykiem pomażesz świerz albo krofty grube *FalZioł* I 124d; Maść na krofty/ y na świerz b. *FalZioł* V 110v, I 10c, 53c, 91b, 150a, III 33d, IV 58c, V 110v; Y dopuści na cię Pan wrzod Egipćki/ wrzody nazaobnicy/ y krofty/ á świerz b [*scabie et prurigne*] nieuleczony. *BibRadz Deut* 28/27; Lepra, sic vulgo putatur, cum sit proprie cutis vitium alias mala scabies, Złe krofty/ álbo zły świerz b. Et quod lepra dicitur Elephantiasis est, vide supra. *Mqcz* 189b; Rozdział czwarty. O rozmaitym świerzbie/ álbo kroftach. *SienLek* 133, 68, 134, 135 [2 r.]; A ieśli ieft [*franca*] skromnieysza/ że wnętrza/ nie tak bárzo zaráziwzy/ tylko na skóre fye wydała/ á w krofty/ álbo wświerz b/ nie zbytnie iádowity/ obróciłá/ Cieplicami iey ratować możem *Oczko* [40], 13v; Scabies – Krofti, świerz b. *Calep* 949b.

»trąd (biały) albo białe krosty« (2): á gdy tim namażesz trąd na liczu albo białe krofti albo piegi, fpadza precz z licza *FalZioł* I 76b, I 121c.

»trąd albo (i, to jest) krosty czerwone« [szyk 5 : 1] (6): Też czebula flńczona [!] z oczte^m á tym na fłończu pomazuy trąd na liczu albo krofty czerwone/ zginą od tego. *FalZioł* I 27c, I 23d, 46c, 91d, III [3²]b, 40b.

»krosty i (albo) wrzedzienice (a. wrzody)« [szyk 2 : 2] (4): *FalZioł* ‡‡3a, I 99d; Czáfem też dla kroft albo wrzodow w gardle wczynionych z flegmy która fie tam zbiera y zaftanawia. *GlabGad* C8; *SienLek* 119v.

Synonimy: *ośpice*, *parchy*, *pryszczenie*, *węgry*, *wrzedzienice*; zest. »złe krosty«: »dworska niemoc«, »dziki świerz b«, *franca*, *francuz*, *galik*, *kiła*, »niemoc kurewnikow«, *przymiot*, »wnętrzny smrod«, »wrzod galijski«, »zły wrzod«.

TG